

Eestis on 1.12.2022 seisuga 1628 navigatsioonimärki, millest 55 on tuletornid, 235 tulepaagid, 33 päevamärgid ja 1305 ujumärgid.

VILSANDI TULETORN

Geograafilised koordinaadid: 58° 22.9722'N; 21° 48.7634'E.

Laternaruumi ja rõduga valge kivist torn asub Saaremaast läänes, Vilsandi saare loodetipul. Navigatsioonimärk tähistab Vilsandi saare ümbruses olevaid madalaid ja on orientiiriks Saaremaa läänenannikult mööduvatele laevadele.

TULETORNI AJALUGU JA INFO

- Ei ole täpselt teada, millal rajati Vilsandile esimene tuletorn, ent A. Nagajevi 1751. aasta lootsiraamatu maastikukirjeldusest sellekohast sissekannet ei leia. Esmane ajalooline märgest toimivast tulemärgist on näidatud 1812 ilmunud G. Sarõtševi atlas: see oli puust, tõstetava vinnaga metallkorv Vanapaagialuse abaja kaldal, kus valgusallikana põletati puid või kivisütt.
- 1809 valmis ~170 m lõuna suunas olemasolevast tulemärgist murdpaest, puidust vahelagede ning treppidega kivist tuletorn, mis on säilinud tänapäevani.** Selle laternaruumis töötas pöörlev, kümne kanepiõilambiga ning nõguspeeglitega valgusti, mis oli merepinnast 110 jala (~34 m) kõrgusel ja nähtav 16 meremiili kaugusele. Seade tegi ühe täispöörde ühe minuti jooksul. Samal ajal oli tuletornil ka teine pöörlev valgusti. See asus 86 jala (~26 m) kõrgusel merepinnast ning oli nähtav vaid merepoolselt küljelt. Päevasel ajal aitas valget värvi tuletorni ära tunda must rõhtne vöö alumise tule tasandil.
- Pöörlevad tuled ei õigustanud end, aastatel **1824-1828** viidi tuletorn üle püsitulele.
- Et eristuda Sõrve ja Kõpu meremärkidest, ehitati **1824** Vanapaagialuse abaja kaldale puust, dubleeriv tuletorn ning aastatel **1824-1842** näitasid laevadele teed kaks tuletorni korraga.
- 1842.** aastaks amortiseerus puust tuletorn niivõrd, et see lammutati. Kivist torn, mis olemasoleva asemele rajati, varises ehituse ajal ning varingu tagajärjel kaotas elu kuus töömeest ning veel hulk ehitajaid sai tõsiseid kehavigastusi. Hiljem dubleeriva meremärgi ehitamisplaanidest loobuti.
- 1856 ehitati lõunapoolne tuletorn 21 jala (~4,3 m) võrra kõrgemaks** ning valmisid tuletorni ülevaataja elamu ja tuletorni teenijate elamu-vahimaja.
- 1860** paigaldati Kõpu tuletornist toodud dioptriliste klaasprismadega Fresneli valgusaparaat.
- 1870** paigaldati uus tuleseade, mille optiline osa valmistati Chance Brothers & Co tehases Inglismaal. Merepinnast ~40 m kõrgusel asuv valge tuli oli nähtav 13 meremiili kaugusele. 37 m kõrgune tuletorn värviti valgeks, kuppel aga punaseks.
- 1874** ehitati Vilsandi päästekuur.
- 1878** viidi tuletorn üle petrooleumvalgustusele. Tulejaamas olid olemas lisaks tuletornile elamu, saun ja kütuseait.
- 1883** sai Vilsandi tuletornilinnak telegraafiühenduse Kuressaare linnaga, mis 1895 asendati telefoniga.
- 1918** võeti kasutusele atsetüleenvalgustus.
- 1927** paigaldati tuletorni Rootsi ettevõtte AGA automaatne hõõgsukk atsetüleenlatern, mis näitas valgust 18 meremiili kaugusele.
- 1935** jagati valge 360° tuli mitmeks valgeks ja punaseks sektoriks.
- 1972** võeti tuletornis kasutusele püsielekter ning tuletorni valgustus viidi elektritoitele. Paigaldati Nõukogude Liidu päritolu ringlatern ЭМН-500, millel on kaks tule sektorit: valge 18 meremiili ja punane 8 meremiili.
- 1994-1995** automatiseeriti valgusseade ning tuletorn võeti kaugseisresse. Laterna valgustugevust vähendati valges sektoris 12 meremiili ning punases sektoris 6 meremiili peale.
- 2007-2008** toimusid tuletornis remonttööd, mille käigus restaureeriti laternaruum ning paigaldati Sabik LED sektorlatern valgustugevusega 5000 cd ja tarbitava koguvõimsusega 100 W.
- Alates **2016** on kasutusel Eestis välja töötatud LED täppis sektor latern maksimaalse valgustugevusega **8500 cd**, (üks kandela (cd) on võrdne ühe põleva küünla valgustugevusega) ja tarbitava koguvõimsusega 120 W. Latern projekteeriti rätseplahendusena Vilsandi tuletorni jaoks.
- Tuletorni tuli on hea ilma korral nähtav **25 km kaugusele**, kaugemalt nägemist piirab planeet Maa kumerus. **Muidu pais-taks tuli isegi kaugemale, ligi 40 km kaugusele.**
- 2019** toimus tuletorni täiemahuline renoveerimine.
- Alates 2021** on tuletorn avatud külastajatele.
- Tuletorni rõdule viib 160 trepiastet.
- Vilsandi tuletorn on võetud ehitismälestisena muinsuskaitse alla, mälestise registri number: 27241.

Allikad:

Peeter Peetsalu „Merekultuurilugu“,
Jaan Vali „Eesti tuletornide ajalugu“.

NAVIGATSIOONIMÄRGI ANDMED

Navigatsioonimärgi number: 925

Aluspinnat kõrgus merepinnast : 6.5 m

Märgi kõrgus aluspinnast: 38.7 m

Tule kõrgus merepinnast : 42.3 m

Tule iseloom: FFI (3) WR 15 s koguplinkpüsituuli (Fixed and group flashing light)

Plingiperioodi kirjeldus: 1+2+1+2+2+7=15

FFI (3) WR 15 s

Püsimärgi andmed Navigatsioonimärkide andmekogus:

<https://nma.transpordiamet.ee/aton/2835>

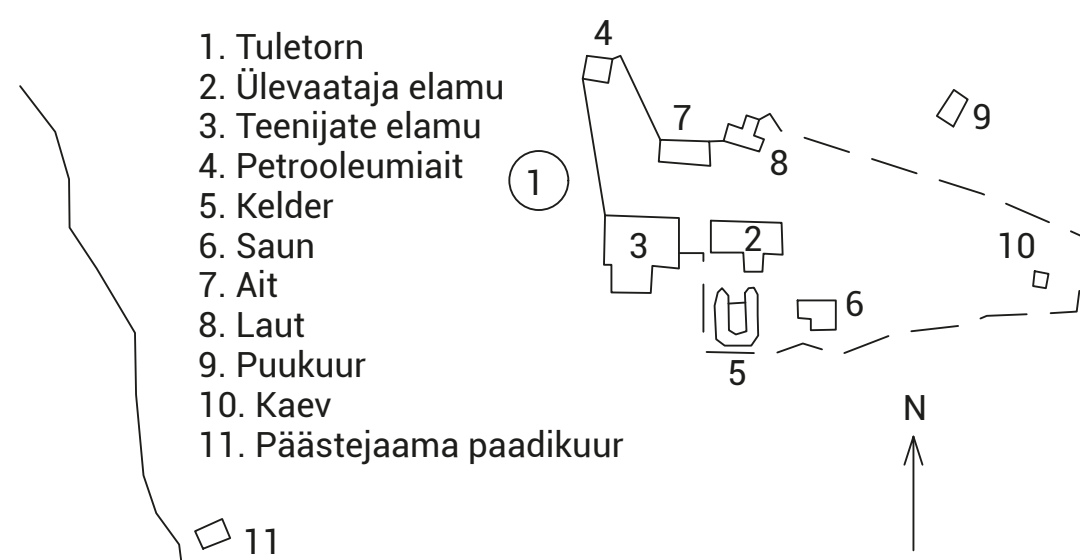
EST

ENG

RUS

Vilsandi tulejaama hoonete asetus aastal 1918

Vilsandi tuletorni postmark aastast 1999, kujundaja Roman Matkiewitcz

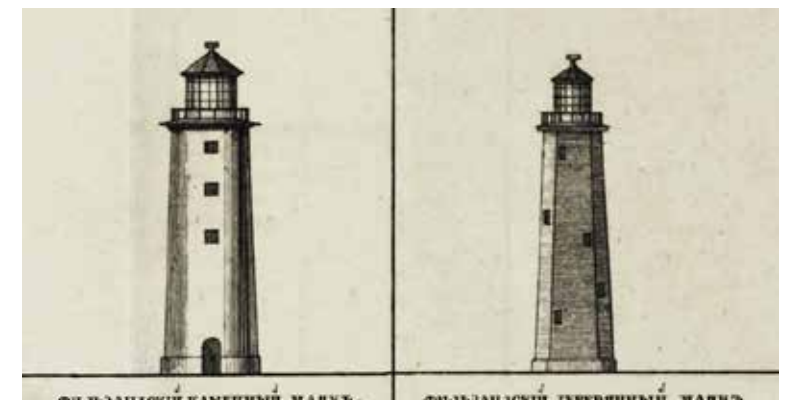
Väljavõte kaardist „Eesti merekaardid“ aastast 2022 koos tuletorni tule valgussektoriga

Väljavõte G. A. Sarõtševi 1812. aasta kaardist „Морской атлас всего Балтийского моря с Финским заливом и Катергатом“ näitab tuletorni olemasolu Vilsandi saarel

Tuletorni skitseering L. V. Spafarjevi kaardist „Атлас финского залива“ aastast 1820

Kivist ja puust tuletornide skitseeringud 1835. aasta raamatust „Описание маяков, башен и других предостерегательных для мореплавателей знаков Российской Империи“

Väljavõte Riia lahe 1862. aasta merekaardilt „Карта Рижского залива с Моон-Зундом“

Esiplaanil aastal 1870 paigaldatud Chance Brothers & Co tuleseade, tagaplaanil modernsed Sabik tulesüsteemi laternad, foto aastast 2021, T. Vilu